

[Anker Lau.]

værksvirksomheder, 98 000 handelsvirksomheder og 12 000 virksomheder inden for transporterhøverne plus de liberale erhverv, sagførere, læger og andre, som også på sin vis driver selvstændig virksomhed. Denne mellemstand omfatter altså flere virksomheder end hele det danske landbrug, og den beskæftiger mere end dobbelt så mange mennesker som den egentlige industri.

Disse tal, der ikke er bestridt fra nogen side, burde give os anledning til en anden vurdering af denne erhvervsgruppe, end man hidtil har anvendt. Det er altså en meget stor og meget betydningsfuld gruppe af befolkningen, men det er samtidig den gruppe, som restriktionerne og planøkonomien har ramt hårdest.

Det er denne frie mellemstand, man nu forfølger og kræver rationaliseret til monopoliseret stordrift, hvor håndværkeren bliver arbejder og købmanden uddeler eller funktionær.

Socialdemokrater og kommunister forsøger i god overensstemmelse med socialismen at fremstille mellemstanden som overflødig og varefordyrende, og man vil have os til at tro på, at det er billigere at producere og handle i stordrift. For det første er denne påstand forkert, men selv om den var rigtig, er dette argument alene ikke tilstrækkeligt.

Man er på regeringsbænkene og i visse organisationer altfor tilbøjelig til kun at tænke i økonomi og teknik og helt glemme mennesket. Den frihed, mennesket har adgang til i disse erhvervsgrupper, er så værdifuld for det enkelte menneskes lykkefølelse. Her er groplads for initiativet, avancement for ungdommen, og denne mellemstand er komplet uundværlig for et folk, der sætter friheden over alt andet. En sund, talstærk og velstillet mellemstand er i virkeligheden en betingelse for bevarelse af folkefriheden i vort land. En sådan mellemstand har vi i landbruget, takket være fortidens liberale indsats, men i byerne er den truet, og det er nu her, en liberal indsats er påkrævet.

Det glædede mig, at man forleden dag, da vi diskuterede trustloven, mindedes professor Birek. Jeg vil også gerne mindes ham ved denne lejlighed. Det var nemlig ham, der udtalte, at „den ideelle erhvervsform er det størst mulige antal mindre virksomheder med den højeste tekniske udvikling“.

Bevarelsen og udviklingen af mellemstandserhvervene er faktisk også den eneste garanti for arbejderens og funktionæ-

rens frihed. Det reelle indhold i arbejderens frihedsbegreb er friheden til og muligheden for at vælge arbejdsplads. Kan en arbejder frit sige sin plads op og gå et andet sted hen, kan han altid føle sig fri, og har han tilmed adgang til at begynde en lille virksomhed, hvis det passer ham, er det endnu et plus for hans frihedsfølelse. Han burde derfor være stærkt interesseret i det størst mulige antal arbejdspladser og den friest mulige adgang til mellemstandserhvervene. Denne reelle frihed forsvinder komplet i et monopoliseret og socialiseret samfund.

Jeg skal så vende tilbage til den forkerte påstand om, at stordrift er billigst, og jeg har her betydelige autoriteter med mig. I det hele taget er der jo flere og flere liberale økonomer overalt i verden, som begynder at beskæftige sig med de problemer, som stordriftens monopolsocialisme skaber på mellemstandens bekostning.

Således skriver den schweiziske professor Röpke:

„I Schweiz og Belgien, hvis erhvervsliv næsten udelukkende består af små og mellemstore virksomheder, har man kunnet fremstille produkter, der ikke blot hævder sig godt på verdensmarkedet, men som i flere og flere tilfælde er monopolprodukterne overlegne. Heller ikke i den tekniske udvikling selv er der holdepunkter for at anse centraliseringen som det eneste saliggørende.“

Og i Amerika, stordriftens hjemland, nedsatte kongressen en nationaløkonomisk komité, som skulle anstille undersøgelser vedrørende koncentrationen af den økonomiske magt samt undersøge, om de store, de mellemstore eller de små virksomheder arbejdede billigst. Betænkningen blev afgivet i 1941, og den viser, at i næsten alle tilfælde har de middelstore og de små virksomheder de laveste omkostninger pr. vareenhed. Denne betænkning findes på nogle biblioteker her i landet, og jeg kan anbefale den højtærede handelsminister at studere den nøje.

Når stordriften spiller så stor en rolle for socialister, kan det næppe skyldes kærlighed til kapitalen, det har utvivlsomt politiske motiver.

Mellemstanden er også vigtig for opsparringen, som ikke mindst i vore dage spiller så stor en rolle, og når nationalbudgettet nu fortæller os, at staten efterhånden er den eneste, der løser denne opgave, kan det formentlig kun skyldes, at staten tager pengene fra borgerne og derved forhindrer disse i at spare. For mange er opsparring